

учасником яких є Україна, як от до Європейського Суду з прав людини, який діє у відповідності до Конвенції про захист прав і основних свобод людини (Рим, 4 листопада 1950 року) [6, 24].

Отже, інститут конвалідації недійсних правочинів посідає вагоме місце серед механізмів захисту цивільних прав та інтересів учасників цивільних правовідносин. Тому в умовах рекодифікації цивільного законодавства України поняття конвалідації недійсних правочинів потребує теоретичного осмислення та законодавчого закріплення з метою його подальшого практичного застосування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Про утворення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.03. 2021)*
2. *Суддя КЦС ВС Василь Крат розповів на вебінарі про практику Верховного Суду щодо визнання правочинів недійсними. Верховний суд. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/970197/> (дата звернення: 31.03. 2021).*
3. *Конституція України: Основний закон України від 28 червня 1996 р. зі змінами: станом на 01. 01. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text/> (дата звернення: 31.03. 2021).*
4. *Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. зі змінами: станом на 01. 01. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 31.03. 2021).*
5. *Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. За заг. ред. Я. М. Шевченко. Київ. Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 704 с.*
6. *Погребняк О. С. До питання про конвалідацію нікчемних правочинів. Наше право. 2015. № 3. С. 140-144.*

УДК 347.462

Бутрин-Бока Н. С.

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету

ЩОДО ПИТАННЯ ДОВІРЕНОСТІ ТА ДОГОВОРУ ДОРУЧЕННЯ: ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Дискусійним вважаємо питання щодо співвідношення між довіреністю і договором доручення. Деякі учені наголошують, що «...довіреність і договір

доручення, хоч і належать до правочинів одного виду (укладені з метою делегування прав), але через певні специфічні особливості не є тотожними». Згідно з ЦК України довіреність – це акт для відображення представництва, а договір доручення передбачає зобов'язання із виконання певних дій повіреним на користь довірителя за його кошти. У нотаріальній практиці внутрішні відносини представництва здебільшого оформлюють договором доручення, а зовнішні – довіреністю, тому до договору доручення немає спеціальних вимог стосовно його форми, сторони можуть на власний розсуд визначати, форму укладання правочину, а до укладання довіреності такі умови існують [1].

Договір доручення і довіреність різняться за правовою природою, формою існування, виконуваними функціями, породженими для сторін правовідносин правами й обов'язками, змістовим наповненням, строками дії, співвідношенням підстав для виникнення представницьких відносин. Згідно зі ст. 1000 ЦК України «За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя. Договором доручення може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, передбачених договором. У договорі можуть бути встановлені строк дії такого доручення та (або) територія, у межах якої є чинним виключне право повіреного». У системі цивільно-правових договорів договір доручення визначено як особливий вид договору про надання послуг. У класифікації послуг за юридичним критерієм виокремлюють фактичні послуги – спрямовані на створення нематеріальних і немайнових благ для замовника, і юридичні – спрямовані на надання допомоги, реалізацію прав та виконання обов'язків замовника.

З урахуванням цього критерію слід розрізняти такі договірні форми: договори про надання юридичних послуг; договори про надання фактичних послуг; договори про надання комбінованих послуг. Договори про надання юридичних послуг пов'язані зі встановленням, зміною, припиненням цивільних прав та обов'язків замовника або наданням замовнику допомоги у реалізації належних йому прав чи виконанні покладених на нього обов'язків. До цієї групи належать договори доручення, комісії, агентські договори тощо. Договори про надання фактичних послуг не пов'язані зі встановленням, зміною або припиненням прав та обов'язків замовника, за ними надають послуги, які споживають у процесі їх надання (наприклад, зберігання). Договори про надання комбінованих послуг поєднують ознаки договорів першого та другого типів і полягають у наданні юридичних і фактичних послуг (договір експедиції) [2, 134].

Договір доручення є договором про надання юридичних послуг, що виявляється у допомозі і сприянні особі через вчинення від її імені певних юридичних дій. Натомість видача довіреності є одностороннім правочинном, об'єктивованим у письмовому документі. Звідси впливає розмежування довіреності і договору доручення за формою їх існування. У ст. 1003 ЦК

України вказано, що «у договорі доручення або у виданій на підставі договору довіреності мають бути чітко визначені юридичні дії, які належить вчинити повіреному. Дії, які належить вчинити повіреному, мають бути правомірними, конкретними та здійсненими».

Однак договір доручення, для якого не встановлено спеціальної форми, може бути вчинений як в усній, так і письмовій формі (простій чи кваліфікованій). Водночас закон, як правило, вимагає, щоб факт уповноваження та його зміст у разі добровільного представництва були зафіксовані письмово та здебільшого посвідчені. Якщо в силу закону форма повноваження конституційно пов'язана з уповноваженням як правочином, відсутність документа із зафіксованими повноваженнями, свідчатиме про відсутність самого повноваження. Так, якщо договір доручення із продажу будинку повіреним укладено усно або в простій письмовій формі, то повноважень на продаж будинку до видачі нотаріально посвідченої довіреності відповідно до ст. 245 ЦК України не виникає. В цьому разі обов'язок вчинити представницькі дії до наділення повноваженням не може бути реалізований, тобто перебуває у «пасивному» стані, і видача довіреності стає саме тим перетворюючим юридичним фактом, що приводить вказаний обов'язок у готовий до реалізації стан. Якщо договір доручення на продаж будинку вчинено у нотаріальній формі, цим породжено повноваження уже в момент укладання договору, тому видача довіреності не є обов'язковою вимогою. Не існує перешкод для доведення уповноваження та змісту повноваження до відома третіх осіб шляхом пред'явлення їм належно оформленого екземпляра договору доручення, звідки треті особи отримують уявлення про зміст повноваження. Відповідна вимога про пред'явлення довіреності не має змісту [2, 134; 3].

Отже, на відміну довіреності, яка існує лише у письмовій, а в передбачених законом випадках – і в нотаріально посвідченій формах, договір доручення може існувати і в усній формі. Крім того, довіреність і договір доручення інколи співвідносять як підстави для виникнення представницьких відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балабан Д. В. *Співвідношення довіреності і договору доручення*. [Електронний ресурс]. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_43\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_43(1)_24)
2. Харитонов Є. О., Харитонova Є. О., Дрішлюк А. І. *Добровільне представництво у цивільному праві України : навч. посіб.* Київ : Істина, 2007. 176 с.
3. Стопчак Р. О. *Розмежування понять довіреності та доручення в Нотаріальному процесі України*. [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsprv_2016_4_22.